

การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำชำ
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

Development of Creative Tourism Activity Areas of
Nam Cham Sub-district, Muang Phrae District, Phrae Province

สุชาวดี วังคำ¹, ปัญญา สุนันตา², สมจิต ขอนวงศ์³

Sukhawadee Wangkam¹, Panya Sunanta², Somjit Konwong³

วิทยาลัยวิทยาสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹,

วิทยาลัยวิทยาสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²,

วิทยาลัยวิทยาสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย³

Phrae Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹,

Phrae Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University²,

Phrae Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University³

Email: panya.sunt@gmail.com

Received: Jan 3, 2024

Received in Revised: Jan 17, 2024

Accepted: Jan 19, 2024

บทคัดย่อ

บทความเป็นการนำเสนอผลการศึกษจากการวิจัย “การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2) เพื่อสังเคราะห์การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ทั้งวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ผลการศึกษาพบว่า

1. การศึกษาการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ด้านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ วนอุทยานแพะเมืองผี มีตำนานเรื่องเล่าที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตที่ยาวนาน โดยไม่มีใครทราบถึงความเป็นมาที่แท้จริง แต่ได้กล่าวกันว่าพื้นที่แห่งนี้มีคนพบสมบัติและพากันสืบเสาะค้นหาแต่ไม่พบเป้าหมายที่ต้องการ พบเพียงแครอยเท้าพาเข้าไปถึงบริเวณที่เป็นแพะเมืองผีในปัจจุบัน ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในพื้นที่แสดงถึงกระบวนการผลิตที่เริ่มต้นจากชุมชน อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความก้าวหน้าทางสังคมทำให้มีกระบวนการที่พึ่งพาตนเองได้ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ วนอุทยานแพะเมืองผี เกิดขึ้นประมาณไม่เกิน 2 ล้านปี เกิดจากสภาพภูมิประเทศซึ่งเป็นดิน และหินทรายถูกกัดเซาะตามธรรมชาติเป็นรูปร่างลักษณะต่างๆ ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ที่มี

การกระจายไปในชุมชน เป็นการประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋ว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ วนอุทยานแพะเมืองผี กิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน และมีการเปิดให้เข้าศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูป ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่มีการกระจายไปในชุมชน ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานจากภาครัฐ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินการอย่างเข้มแข็งและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. การสังเคราะห์การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านศักยภาพเชิงพื้นที่ มีการจัดกิจกรรมที่เป็นเป้าหมายหลักของชุมชน เช่น ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนา ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเดิมของท้องถิ่น ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การวางรูปแบบ การพัฒนาพื้นที่เพื่อให้การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นกระบวนการเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดการกระตุ้นในชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ การบริหารจัดการพื้นที่ ความเหมาะสมของพื้นที่ ความเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้านศักยภาพตัวบุคคลในพื้นที่ การรับรู้และรับทราบข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้านและข่าวสารต่าง ๆ จากสังคมเพื่อนำมาปรับพัฒนามาพร้อมกับชุมชนให้เกิดความเหมาะสมที่ดีกับพื้นที่

3. การเสนอแนวคิดการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากการสังเคราะห์แนวทางสำหรับพัฒนาพื้นที่ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการ 3S ประกอบด้วย 1) เรื่องราว (Storytelling) การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานชุมชนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาพื้นที่และสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการที่เชื่อมต่อระหว่างความเป็นชุมชนในอดีต ความเป็นไปในปัจจุบัน และความเป็นไปที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 2) อรรถรส (Senses) การศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับบริบทสิ่งแวดล้อมของพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าสนใจ การวางรูปแบบพื้นที่ให้เกิดความน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว การออกแบบพื้นที่และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมของพื้นที่ให้เกิดความน่าสนใจ 3) สีส้า (Sophistication) กระบวนการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าประทับใจ เป็นการนำเอากระบวนการทั้งหมดรวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างแบรนด์ของพื้นที่ให้เป็นที่จดจำสำหรับนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การพัฒนาพื้นที่, การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์, กิจกรรมการท่องเที่ยว

Abstract

This article to present the under research “Development of Creative Tourism Activity Areas of Nam Cham Sub-district, Muang Phrae District, Phrae Province”. And the research study has the following objectives: to study the area development and creative tourism activities of Nam Cham Sub-district. Muang Phrae District, Phrae Province. 2) to synthesize area development and creative tourism activities of Nam Cham Subdistrict. Muang Phrae District, Phrae Province; and 3) to present the concept of area development and creative tourism activities of Nam Cham Subdistrict. Muang Phrae District, Phrae Province, is a mixed method research, both qualitative research and action research.

The research Finding

1. Study of area development and creative tourism activities the researcher has analyzed Creative tourism context Phae Mueang Phi Forest Park There are legends that have been inherited since the long past. without anyone knowing its true origin but it is said that in this area someone found a treasure and searched for it but did not find the desired target. Found only footprints leading to the area that is presently known as Phae Muang Phi. The agricultural product processing learning center in the area represents the production process that started from the community. Based on local wisdom linked to social progress, there is a self-reliant process. Creative Tourism Resources Phae Mueang Phi Forest Park Occurs about no more than 2 million years caused by the terrain, which is soil. And sandstone is naturally eroded into various shapes. Agricultural Product Processing Learning Center that are distributed in the community It is a small and micro enterprise. Creative tourism activities Phae Mueang Phi Forest Park The activities that take place are activities that have been promoted and supported by both government and private agencies. And there are open for study visits to enhance knowledge of geography. A learning center for processing agricultural products that are distributed in the community. received assistance from government agencies A group of community enterprises that have strong operations and continuous operations.

2. Synthesis of area development and creative tourism activities spatial potential There are activities that are the main goal of the community, such as religious traditions. Traditions related to local beliefs in terms of tourism activities, planning, developing areas to allow creative activities to be organized is a process to raise the level of tourism in the community to stimulate the community. In terms of facilities in the area Management suitability of space Sufficiency for the needs of tourists the potential of people in the area Recognizing and acknowledging various information of the village and various news from society in order to adapt and develop with the community to be suitable for the area.

3. Proposal of ideas for area development and creative tourism activities from the synthesis of guidelines for developing areas for organizing creative tourism activities with the 3S process consisting of 1) Storytelling, the study of knowledge about the community foundation is necessary for the development of the area and creating creative tourism activities. It is a process that connects the community in the past. current possibilities and the possibility that will occur in the future. 2) Senses: the study of context elements. The environment of the area for creating interesting creative tourism activities layout of the area to make it attractive for tourists Space design and creative tourism activities create an attractive environment in the area. 3) Sophistication The process of developing areas and creative tourism activities to impress. It brings all processes together to create a brand of an area that is memorable for tourists.

Keyword: Area Development, Creative Area Development, Tourism Activity

บทนำ

นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่สำคัญในการผลักดันการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีหลายประการ เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวคุณภาพ การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการยกระดับภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวในสายตานักท่องเที่ยวทั่วโลก การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามแนวคิด “ประเทศไทย 4.0” (“Thailand 4.0”) และเน้นการท่องเที่ยวให้เป็นอุตสาหกรรมเรื่อง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยาและการต่างประเทศ มีการบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพระดับชั้นนำของโลก มีการเจริญเติบโตบนพื้นฐานของความเป็นไทย และกระจายรายได้สู่ชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ถือเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ทางการท่องเที่ยวที่หลายประเทศทั่วโลกให้การยอมรับและกำหนดให้เป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของตน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงลักษณะการท่องเที่ยวที่มีเงื่อนไขผลักดันจากสองปัจจัยพื้นฐานสำคัญ ได้แก่ 1) กระแสโลกาภิวัตน์ ผสมกับพลังความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างมิติความแปลกใหม่ที่สามาถดึงดูดนักท่องเที่ยว และ 2) การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในเชิงสังคมวิทยา บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีใจความสำคัญอยู่ที่การอธิบายนิยามความหมาย ขอบเขต คุณลักษณะของนักท่องเที่ยว แก่นแท้และองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ บทความนี้ได้เน้นการวิเคราะห์เชิงลึกของสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันและความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การท่องเที่ยวใหม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้เขียนได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับบริบทการท่องเที่ยวไทยอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาอัตลักษณ์และทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม 2) การสร้างความโดดเด่นและความแตกต่าง 3) การหยั่งรู้ความต้องการของตลาดในเชิงลึก 4) การเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และ 5) การปรับเปลี่ยนกลวิธีในการพัฒนาตลาด

จากการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งในไทยและต่างประเทศ มักจะมีบริบทของวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น ใช้วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของชุมชนเล่าเรื่องให้กับนักท่องเที่ยว ในงานศึกษาของ Sofield, Guia, and Specht (2017 : 61) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบเชิงพื้นที่ (place-making) ในชุมชน 5 แห่งของเกาะแทสเมเนีย (Tasmania) พบว่า แม้ชุมชนส่วนใหญ่จะไม่ได้ริเริ่มทำการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหลัก แต่การออกแบบเชิงพื้นที่ที่นำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่น และให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม เช่น จิตรกรรมฝาผนังผ่านบทกวีของชุมชน Sheffield ซึ่งจะมีการนำผลงานของนักท่องเที่ยวรวบรวมไว้ใน Murals Park สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ และกลายเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในที่สุด ขณะเดียวกัน ความเชื่อทางศาสนาก็ส่งผลต่อการท่องเที่ยวได้ในบางประเทศที่วัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับศาสนานั้นมีผลต่อการกำหนดภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทางสูง ดังงานศึกษาของ Farahani, and Musa (2012 : 33) ที่ศึกษาผลกระทบของความเชื่อ วัตรปฏิบัติ และความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ที่มีต่อการรับรู้ทางการท่องเที่ยว โดยมีพื้นที่ศึกษาในชุมชน 2 แห่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ในประเทศอิหร่าน หลังจากให้ผู้อยู่อาศัยบริเวณนั้นตอบแบบสอบถาม ผลที่ได้บ่งชี้ว่า ผู้อยู่อาศัยที่มีความเชื่อ วัตรปฏิบัติ และศรัทธาต่อศาสนาในระดับสูงมาก จะมีการรับรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยว ที่สูงด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ที่เชื่อมั่นในหลักการของศาสนามาก จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อปัญหาสังคม รวมทั้ง การท่องเที่ยวว่าสามารถพัฒนาภาพลักษณ์ โครงสร้างพื้นฐาน กิจกรรมทางวัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตได้

ความต้องการเพื่อยกระดับของพื้นที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบสำหรับการดำเนินการอย่างเหมาะสม โดยทีมวิจัยมีความเห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายสำหรับการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา และการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อีกทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีการกำหนดพื้นที่นี้ คณะนักวิจัยมีความต้องการให้เกิดความเชื่อมโยงในพื้นที่ ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในเขตตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีการศึกษาบริบทพื้นฐานของพื้นที่งานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจะพัฒนาพื้นที่ และการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์พื้นที่ ศิลปวัฒนธรรม และเน้นถึงความสำคัญ พหุวัฒนธรรมและความเชื่อมโยงในหลากหลายมิติในสังคม ซึ่งจะมีความสอดคล้องซึ่งกันและกันในบริบทพื้นที่ จากนั้นมีการนำเสนอการพัฒนาพื้นที่รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ได้เกิดเป็นความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. เพื่อสังเคราะห์การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
3. เพื่อนำเสนอแนวคิดการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่

การพัฒนาเป็นกระบวนการในการที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประชาชนส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2547 : 3) ซึ่งรวมถึงเรื่องที่ดีดลบันดาลคุณค่าของคนในแต่ละสังคมด้วย ความหมายของการพัฒนาจึงแตกต่างกันออกไปตามกาลเวลา สถานที่และลักษณะของปัญหาหรือความต้องการของแต่ละสังคม (นนทนิย กมลศิริพิชัยพร, 2560 : 5) โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำมาซึ่งการปรับปรุงให้ดีขึ้นสำหรับคนส่วนใหญ่
2. ควรจะเป็นอันตรายน้อยที่สุดและเป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ คน
3. อย่างน้อยที่สุดควรจะตอบสนองความต้องการพื้นฐานหรือความต้องการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต
4. มีความสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่
5. ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ในความหมายพื้นฐานการพัฒนา ก็คือการทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนในทุก ๆ ด้านของสังคมทั้งมวล การพัฒนามิได้เป็นเพียงการพัฒนาด้านรายได้หรือด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวและไม่ใช่วิธีของเทคนิค (สนธยา พลศรี, 2547 : 2-5) แต่การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดและเปลี่ยนแปลงการกระทำที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองความต้องการและก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกหมู่เหล่าให้ดีขึ้น

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

รูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว หรือพฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ขึ้นมากมาย มีผลทำให้กล่าวได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในที่นี่จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ของสองสิ่งนี้พอสังเขป (วิทยาลัยเทคโนโลยีอักษรพัทยา, 2565) ดังนี้

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบอิสระ หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวที่ไม่เป็นไปตามกำหนดของบริษัทนำเที่ยว นักท่องเที่ยวจะกำหนดรายการนำเที่ยวด้วยตนเองและอาจรวมถึงการเดินทางท่องเที่ยวเองด้วย ซึ่งจะเรียกว่าทัวร์อิสระ การท่องเที่ยวแบบนี้จะเกิดจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ไม่ชอบถูกบังคับหรือถูกกำหนดให้ไปที่นั่นที่นี่ แต่ชอบที่จะทำตามความต้องการของตนเอง จะวางแผนในการใช้เวลา เลือกสถานที่ท่องเที่ยวและมีอิสระในการทำกิจกรรมต่างๆ ในระหว่างท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวยุคแบบนี้ถ้าจะมีผู้นำเที่ยวและแบบที่มีผู้นำเที่ยวคอยดูแลให้คำปรึกษา แต่ไม่ได้นำเที่ยวตามรายการที่นำเที่ยว

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบตามกำหนดหรือมีผู้นำเที่ยว จะอยู่ในรูปแบบการท่องเที่ยวทั่วไปที่เดินทางท่องเที่ยวตามรายการนำเที่ยวที่เป็นไปตามบริษัทนำเที่ยวกำหนด เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบบริการที่มีแบบแผนและตารางกำหนดที่แน่นอน และมีผู้ดูแลเอาใจใส่ อำนวยความสะดวกในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่เป็นผู้ตามที่ดี จะทำตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในรายการนำเที่ยว และชอบที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจากผู้รู้จริงหรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น และมั่นใจว่าการเดินทางท่องเที่ยวจะเป็นไปอย่างราบรื่น (ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2542 : 223-225)

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบผจญภัย เกิดจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มที่ชอบผจญภัยหรือแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ และในบางกลุ่มจะเป็นพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงหรือท้าทาย ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะมีความหลากหลายของกิจกรรมตั้งแต่เสี่ยงมากไปจนถึงไม่มีความเสี่ยง แต่มีความสนุกและตื่นเต้น โดยนักวิชาการได้แบ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวตามพฤติกรรมแบบผจญภัยออกเป็น 2 แบบ คือการผจญภัยอย่างเบา (Soft-Adventure Tourists) กับการผจญภัยอย่างหนัก (Hard-Adventure Tourists)

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษหรือความชอบ เกิดจากพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกทำกิจกรรมที่ตนชื่นชอบและสนใจรวมถึงความสนใจพิเศษ ทำให้เกิดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ มากมายดังที่ได้พบเห็นทั่วไป พฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบนี้จัดเป็นพฤติกรรมที่มีมากที่สุด

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นพัฒนาการของ “การท่องเที่ยววัฒนธรรม” (Cultural Tourism) ในอีกรูปแบบหนึ่งนั่นเองในขณะที่การท่องเที่ยววัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการ “เที่ยวชม” (Viewing) “มองดู” (Seeing) “คิดใคร่ครวญ” (Contemplating) (UNESCO, 2006) เช่น การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ งานศิลปะ การแสดงโบราณสถาน แต่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ วางอยู่บนพื้นฐานของ “การมีประสบการณ์” (Experiencing) “การเข้าไปมีส่วนร่วม” (Participating) และ “การเรียนรู้” (Learning) ไม่ใช่เป็นเพียงการไปเยี่ยมชมการวาดภาพของช่างพื้นบ้าน แต่ลงไปเรียนรู้และลงมือวาดภาพพื้นเมืองด้วยตนเอง ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้ร่วมเรียนรู้ในพื้นที่ที่ได้ท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมในมรดกวัฒนธรรม ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ได้เยี่ยมชม นักท่องเที่ยวจะได้รับความพึงพอใจอันประณีต ผ่านการตระหนักรู้ตนเอง (Self-actualisation) ในกระบวนการของการพัฒนาทักษะและการสร้างสรรค์ร่วมกับเจ้าของพื้นที่ (Ohridska-Olson, R. and Lvanov, S., 2021) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงไม่เพียงแต่จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ เข้าใจในพื้นที่ท่องเที่ยวและช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้ท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้นเท่านั้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้มีส่วนในการสร้างสรรค์และพัฒนาพื้นที่เป้าหมายปลายทางของการท่องเที่ยวอีกด้วย (Raymond, C., 2007 : 128–130)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถือเป็น กระบวนทัศน์ใหม่ของการท่องเที่ยว (New travel paradigm) ที่ตอบสนองกับความต้องการอย่างใหม่ของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ในกระบวนทัศน์การท่องเที่ยวแบบเดิมแม้ว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสัดส่วนใหญ่ที่สุดของการท่องเที่ยวโดยรวมและดูเป็นความหวังใหม่ของการท่องเที่ยว (Richards, 2011) แต่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก็เผชิญกับทางตันและวงจรอุบาทว์ในแง่ที่ว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงจนล้นเกินความสามารถในการรองรับของพื้นที่นั้นๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาในทางสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมในพื้นที่นั้นเอง และเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว นำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยการแสวงหาพื้นที่ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และในที่สุดพื้นที่ดังกล่าวก็ต้องมาเผชิญกับปัญหาซ้ำซากเช่นเดิม ในท้ายที่สุด พื้นที่ท่องเที่ยวในแต่ละที่พัฒนาไปสู่มีความละม้ายคล้ายคลึงกัน (เช่น ตลาดน้ำ ถนนคนเดิน)

วิธีดำเนินการวิจัย

ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี โดยมีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่พัฒนาการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

1) การลงพื้นที่ชุมชนเป้าหมายเพื่อสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจาก ผู้นำชุมชนและปราชญ์ท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ วิเคราะห์และวิพากษ์เนื้อหาและกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการ จำนวน 9 คน

2) ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เห็นกระบวนการการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Study) เพื่อคัดเลือก

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป้าหมายแบบเจาะจงเพื่อการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยกำหนดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสาธารณะสำหรับการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย “การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” นักวิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การศึกษาด้านการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็น ด้านบริบทการท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาได้ดังนี้

1) ด้านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การศึกษาด้านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแหล่งพื้นที่สำหรับศึกษา ค้นคว้า ประกอบด้วย วนอุทยานแพะเมืองผี และศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร 1) วนอุทยานแพะเมืองผี มีตำนานเรื่องเล่าที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตที่ยาวนาน โดยไม่มีใครทราบถึงความเป็นมาที่แท้จริง แต่ได้กล่าวกันว่าพื้นที่แห่งนี้มีคนพบสมบัติและพากันสืบเสาะค้นหาแต่ไม่พบเป้าหมายที่ต้องการ พบเพียงแค่วัวเข้าป่าเข้าไปถึงบริเวณที่เป็นแพะเมืองผีในปัจจุบัน ซึ่งตำนานก็ไม่ได้กล่าวเพิ่มเติมในเนื้อหาเชิงลึกว่าเป็นมาอย่างไร โดยอาจจะเห็นว่าป่าแพะตรงนี้มีลักษณะพิศดาลของภูมิประเทศ และเพราะความเร้นลับตามเรื่องราว ที่เชื่อถือเล่าสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน 2) ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในพื้นที่ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีลักษณะที่สำคัญได้ดังนี้ 1. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง 2. ผลผลิตมาจากการบวนการในชุมชน 3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน 4. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นฐานทุนที่สำคัญ 5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ทำแบบโครงการเดียว 6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลักในกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 7. มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายการพึ่งตนเองคือเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของ

วิสาหกิจชุมชน

2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การศึกษาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแหล่งพื้นที่สำหรับศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย 1) วนอุทยานแพะเมืองผีเป็นพื้นที่ในสวนความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เนื่องจากเป็นพื้นที่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานราชการทำให้แพะเมืองผีมีกิจกรรมที่ต้องสอดคล้องกับการท่องเที่ยวทั้งในด้านเชิงสร้างสรรค์และเชิงอนุรักษ์ไปพร้อมๆ กัน ซึ่งนักธรณีวิทยาประมาณค่าอายุของดินแห่งนี้ว่าอยู่ในยุค Quaternary เกิดขึ้นประมาณไม่เกิน 2 ล้านปี เกิดจากสภาพภูมิประเทศซึ่งเป็นดิน และหินทรายถูกกัดเซาะตามธรรมชาติเป็นรูปร่างลักษณะต่างๆ มีลักษณะเป็นเนินที่พังยุบลงเป็นแอ่งคล้ายกระทะหงาย ประกอบด้วยตะกอนที่ยังไม่แข็งตัว 2 ชนิด คือ ตะกอนชั้นล่าง เป็นตะกอนเม็ดเล็ก ประกอบด้วยดินเหนียวปนทรายเม็ดละเอียด มีสีเทา และมีจุดสีน้ำตาลและน้ำตาลปนเหลือง บางบริเวณมีตะกอนทรายหยาบแทรกเป็นชั้น ตะกอนชั้นนี้จะปรากฏร่องรอยการถูกกัดเซาะเป็นริ้วรอยมากที่สุด

2) ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ที่มีการกระจายไปในชุมชน ซึ่งจากการศึกษาทำให้ทราบว่าศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นการประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋วเพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชนทุน ในที่นี้ไม่ได้ หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม

3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การศึกษาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแหล่งพื้นที่สำหรับศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย 1) วนอุทยานแพะเมืองผีเป็นพื้นที่ในสวนความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เนื่องจากเป็นพื้นที่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานราชการทำให้แพะเมืองผีมีกิจกรรมที่ต้องสอดคล้องกับการท่องเที่ยวทั้งในด้านเชิงสร้างสรรค์และเชิงอนุรักษ์ไปพร้อมๆ กัน ปัจจุบันกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และมีการเปิดให้หน่วยงานสถานศึกษา รวมทั้งองค์กรต่าง ๆ เข้าศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์และความรู้ต่าง ๆ ในวนอุทยาน เป็นต้น 2) ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่มีการกระจายไปในชุมชน มีการรวมกลุ่มด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานจากภาครัฐ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินการอย่างเข้มแข็งและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จำนวน 2 กลุ่มหลัก ๆ ประกอบด้วย 1) กลุ่มทำข้าวแคบ และ 2) กลุ่มทำข้าวแต๋น

2. การสังเคราะห์การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การสังเคราะห์การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาและสังเคราะห์การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เสนอกระบวนการที่น่าสนใจ โดยมีประเด็นดังนี้

1) ด้านศักยภาพเชิงพื้นที่ กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมีความหลากหลายที่ทำให้เกิดกิจกรรมที่สร้างความร่วมมือกันระหว่างประชาชนในชุมชน การดำเนินกิจกรรมเป็นส่วนที่มีการเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และให้ประชาชนได้แสดงศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่และยกระดับกิจกรรม โดยมีการจัดกิจกรรมที่เป็นเป้าหมายหลักของชุมชน เช่น ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนา ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเดิมของท้องถิ่น อีกทั้งกิจกรรมที่เป็นการรวมกลุ่มกันของประชาชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตร ซึ่งเป็นพื้นฐานเดิมของชุมชนในการดำเนินการแปรรูปและทำให้เกิดการยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้า อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้เกิดการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจฐาน

2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การดำเนินการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องมีการส่งเสริมแบบศึกษาเรียนรู้ โดยในพื้นที่วนอุทยานแพะเมืองผี เป็นพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช รวมทั้งองค์กรอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งประชาชนในพื้นที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่และสร้างสรรค์กิจกรรม รวมทั้งการวางรูปแบบของการจัดกิจกรรมควรที่จะได้รับการพัฒนาเพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นกระบวนการเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดการกระตุ้นในชุมชน การพัฒนารูปแบบและเนื้อหาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมจึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือกันในระดับชุมชนตำบล เพื่อให้เกิดการกระตุ้นระบบชุมชนและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนต่อไป

3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมในพื้นที่ เช่น ถนนร้านค้า ที่เป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ที่มีต้องมีความเหมาะสม การบริหารจัดการพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเป็นสิ่งที่มีการคำนึงในประการแรก เนื่องจากความเหมาะสมของพื้นที่ในการจัดกิจกรรมต้องพร้อมรวมทั้งเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และการนำเที่ยวโดยไกด์ชุมชนซึ่งต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนได้เป็นอย่างดี

4) ด้านศักยภาพตัวบุคคลในพื้นที่ การพัฒนาศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ควรได้รับความร่วมมือในการดำเนินการ กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีองค์ประกอบทางวัฒนธรรม 3 ด้าน ที่ชุมชนต้องมีดังนี้ 1. การรู้วัฒนธรรม (Cultural Literacy) 2. ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม (Participatory Cultural Practice) 3. สินค้าและบริการวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเชี่ยวชาญ (Professional Cultural Goods and Services)

5) ด้านข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ การสื่อสารในพื้นที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว การรับรู้และรับทราบข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้านและข่าวสารต่าง ๆ จากสังคมเพื่อนำมาปรับพัฒนามาชุมชนให้เกิดความเหมาะสมที่ดีกับพื้นที่ และมีความเหมาะสมกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน และชุมชนมีการดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นฐานข้อมูลชุมชนเพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการศึกษาค้นคว้าและการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน

3. การเสนอแนวคิดการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการศึกษาและสังเคราะห์การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ

อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยมีการสังเคราะห์แนวทางสำหรับพัฒนาพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการ 3S ประกอบด้วย

1) เรื่องราว (Storytelling) การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานชุมชนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาพื้นที่และสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เชื่อมต่อระหว่างความเป็นชุมชนในอดีต ความเป็นไปในปัจจุบัน และความเป็นไปที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นฐานแก่นรากของชุมชนเป็นการเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนซึ่งไม่เหมือนใคร โดยที่การบอกเล่าเรื่องราวที่ผ่านมาต้องสื่อถึง 1) ความสำคัญและความหมายเพื่อการวางรูปแบบการจัดกิจกรรมให้เกิดความเหมาะสม 2) การประมวลข้อมูลของชุมชนเป็นการสื่อถึงการสังเคราะห์กระบวนการของชุมชนอย่างมีความหมายจนสร้างเป็นจุดสนใจในชุมชน โดยการศึกษาและรวบรวมประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมและประเพณีของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีการดำเนินการโดยกลุ่มนักวิชาการท้องถิ่นและปราชญ์ท้องถิ่น 3) การพัฒนาลักษณะเฉพาะเรื่องที่สื่อความหมายชุมชน เป็นการเลือกลักษณะเด่นเฉพาะของความเป็นชุมชนให้เกื้อหนุนใจ ซึ่งการส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรข้าวแต๋นโบราณมีอัตลักษณ์เฉพาะของตัวเอง ทางกลุ่มมีการดำเนินการนำเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับข้าวข้าวแต๋น 4) การวางรูปแบบลักษณะความเป็นเฉพาะชุมชน เป็นการจัดการเรื่องเล่าให้เกิดมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมาย สร้างความน่าสนใจจากลักษณะเฉพาะของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์งานให้เกิดความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะ รวมทั้งการออกแบบตราผลิตภัณฑ์เพื่อแสดงให้เห็นชัดถึงความเป็นข้าวแต๋นโบราณของศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรข้าวแต๋นโบราณ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 5) การจัดกิจกรรมให้ตรงกับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยว มีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และสร้างกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้มีความน่าสนใจ การจัดรูปแบบกิจกรรมด้านการศึกษาเรื่องราวความเป็นมา การศึกษาเรียนรู้ขั้นตอนการทำข้าวแต๋นโบราณของกลุ่ม 6) เลือกเป้าประสงค์ของการเล่าเรื่องชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมลงมือทำและเป็นการแสดงรู้สึกถึงความมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยก่อนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรข้าวแต๋นโบราณ มีการศึกษาการแสดงความเป็นมาที่แตกต่างกันของกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นคนรุ่นใหม่ และกลุ่มคนวัยทำงานหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงองค์กรหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบครอบครัว ซึ่งทั้งสองกลุ่มนักท่องเที่ยวต้องได้รับรู้กระบวนการและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ได้อย่างถูกต้องรวมทั้งนำไปต่อยอดได้ในระดับหนึ่ง 7) กำหนดกระบวนการเล่าและนักเล่าเรื่องของชุมชน เป็นกระบวนการที่สื่อถึงความสามารถในการเชื่อมโยงชุมชนกับนักท่องเที่ยวให้เป็นส่วนเดียวกัน เป็นการกระตุ้นความอยากรู้ของนักท่องเที่ยว มีการทำกิจกรรมเน้นกระบวนการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงความเป็นชุมชนบ้านน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้เป็นอย่างดี ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 8) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเนื้อหา เป็นการตรวจสอบคุณภาพและความน่าเชื่อถือของเรื่องเล่าและผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของผลิตภัณฑ์และกิจกรรม มีการกำหนดแนวทางสำหรับการตรวจสอบผลิตภัณฑ์และผลสำเร็จจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยว 9) การประเมินและการเปลี่ยนแปลง

เป็นการตรวจสอบเรื่องเล่าชุมชน รวมทั้งนำผลไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขของชุมชน มีการวางแผนทางสำหรับประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาพื้นที่ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยว โดยมีการศึกษาผลสำเร็จ ความพึงพอใจเพื่อนำผลมาศึกษาวิเคราะห์สำหรับการปรับปรุงเพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงพื้นที่และกิจกรรมให้เกิดความเหมาะสมตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และมีความเป็นเอกลักษณ์เด่นเฉพาะของชุมชน

2) อรรถรส (Senses) การศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับบริบท สิ่งแวดล้อมของพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าสนใจ การวางรูปแบบพื้นที่ให้เกิดความน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว การออกแบบพื้นที่และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมของพื้นที่ให้เกิดความน่าสนใจ โดยกระบวนการ ดังนี้ 1) การสร้างบรรยากาศ คือ การสร้างสรรค์ออกแบบบริบทสถานที่ให้มีความน่าสนใจ กระตุ้นความคิด จินตนาการ และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การนำแนวคิดด้านการศึกษาความเป็นมาของชุมชน พื้นที่ เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์ประกอบกับการสร้างบริบทพื้นที่ให้เกิดความน่าสนใจ กระตุ้นความคิด ความอยากรู้ จินตนาการของนักท่องเที่ยวให้เกิดบรรยากาศการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในศูนย์การเรียนรู้ 2) แฝงผังพื้นที่ คือ การจัดวางด้านการใช้งานพื้นที่ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการสื่อสารเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งเจ้าของพื้นที่และผู้เข้าร่วม มีการกำหนดพื้นที่สำหรับจัดตั้งเป็นศูนย์และการจัดวางรูปแบบเพื่อส่งเสริมการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรม เช่น พื้นที่สำหรับการเตรียมวัตถุดิบ พื้นที่ขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ พื้นที่สำหรับอบแห้งผลิตภัณฑ์ พื้นที่สำหรับทอดผลิตภัณฑ์ พื้นที่สำหรับจัดห่อผลิตภัณฑ์ 3) การสร้างตราสินค้า (สัญลักษณ์และผลิตภัณฑ์) คือ การสร้างความเป็นสัญลักษณ์เฉพาะที่มีการสื่อความหมายถึงตัวตนของพื้นที่ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เป็นกระบวนการที่เกิดจากการสั่งสมและเรียนรู้เพื่อนำมาผลิตและส่งออกจำหน่าย และอีกปัจจัยสำคัญคือ ตราสินค้าที่เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกความเป็นสินค้าเด่นเฉพาะของผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นโบราณของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3) สีส้า (Sophistication) กระบวนการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าประทับใจ เป็นการนำเอากระบวนการทั้งหมดรวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างแบรนด์ของพื้นที่ให้เป็นที่จดจำสำหรับนักท่องเที่ยว โดยการออกแบบอย่างมีสีสันเหนือชั้นน่าประทับใจ (Sophistication) เป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้มีความคิดสร้างสรรค์และเกิดสุนทรีภาพทางด้านพื้นที่และการนำเสนอ การยกระดับศักยภาพในการสร้างผลิตภัณฑ์และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนต้องเกิดจากแรงบันดาลใจที่มีความสร้างสรรค์ เกิดความประทับใจต่อทั้งเจ้าของพื้นที่และนักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมต้องมีความแตกต่างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่และเป็นประโยชน์ อีกทั้งการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องการปรับปรุงพัฒนา มีสีสัน ชื่นเชิงในการสื่อความหมาย รู้จังหวะ รู้วิธีการที่เหมาะสมในการสร้างความแปลกใหม่ รวมทั้งมีความต่อเนื่องอย่างสร้างสรรค์

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย “การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” นักวิจัยจึงนำผลการศึกษามาทบทวน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทำให้ทราบว่าแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญประกอบด้วย วนอุทยานแพะเมืองผี และศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โดย 1) วนอุทยานแพะเมืองผีเป็นพื้นที่ในส่วนความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เนื่องจากเป็นพื้นที่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานราชการทำให้แพะเมืองผีมีกิจกรรมที่ต้องสอดคล้องกับการท่องเที่ยวทั้งในด้านเชิงสร้างสรรค์และเชิงอนุรักษ์ไปพร้อมๆ กัน ซึ่งนักธรณีวิทยาประมาณค่าอายุของดินแห่งนี้ว่าอยู่ในยุค Quaternary เกิดขึ้นประมาณไม่เกิน 2 ล้านปี เกิดจากสภาพภูมิประเทศซึ่งเป็นดิน และหินทรายถูกกัดเซาะตามธรรมชาติเป็นรูปร่างลักษณะต่างๆ มีลักษณะเป็นเนินที่พังยุบลงเป็นแอ่ง คล้ายกระทะหงาย ภายในแอ่งมีโคก หรือเนิน ซึ่งเกิดจากการพังทลายที่ไม่สม่ำเสมอของชั้นตะกอน ทำให้เกิดลักษณะเหมือนแท่งเสา ลักษณะปัจจัยแวดล้อมทางธรณีวิทยา ประกอบด้วยตะกอนที่ยังไม่แข็งตัว 2 ชนิด คือ ตะกอนชั้นล่าง เป็นตะกอนเม็ดเล็ก อีกชนิดหนึ่งเป็นตะกอนเม็ดหยาบ พวกตะกอนกรวดและทรายปนดินเหนียว มีการวางตัวแบบชั้นเฉียงระดับ เนื้อประสานกันด้วยเหล็กหรือแมงกานีส ทำให้คงทนต่อการผุพังได้ดี เป็นเสมือนเปลือกแข็งปิดทับอยู่ด้านบน ไม่ให้ส่วนล่างที่มีความคงทนน้อยกว่าผุพังไปโดยง่าย (กรมทรัพยากรธรณี, 2544) และได้มีการประกาศจัดตั้งเป็นวนอุทยาน เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2524 มีเนื้อที่ 167 ไร่ เป็นสถานที่ที่มีความสวยงามด้าน ธรณีวิทยา หน้าผา เสาหิน 2) ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ที่มีการกระจายไปในชุมชน ซึ่งจากการศึกษาทำให้ทราบว่าศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ซึ่งกรมส่งเสริม การเกษตร ได้ให้คำนิยามคำว่า วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro community Enterprise : SMCE) (เสรี พงศ์พิศ, 2552 : 53-54) หมายถึง “การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋ว เพื่อจัดการทุน ของชุมชนอย่าง สร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนประกาศกำหนด” ได้มีการกำหนดลักษณะของวิสาหกิจชุมชนจากความหมายที่นิยามขึ้นมา โดยสรุปได้เป็นลักษณะที่สำคัญได้ดังนี้ (ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2542 : 223-225) 1. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง แต่อย่างไรก็ดีคนนอกอาจมีส่วนร่วมโดยอาจมี การถือหุ้นได้ เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ 2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด 3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่ง มีความรู้ภูมิปัญญา หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม เกิดมีความเชื่อมั่นในตัวเองก็จะริเริ่ม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ โดยไม่เอาแต่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ 4. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นฐานทุนที่สำคัญ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปรับประยุกต์ให้ทันสมัย ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากลหรือจากที่อื่น 5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ทำแบบโครงการเดียว คล้ายกับปลูกพืชเดี่ยว แต่เป็นการทำแบบวนเกษตร คือ มีหลาย ๆ กิจกรรม ประสานผนึกพลัง (synergy) และเกื้อกูลกัน (cluster) 6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก การเรียนรู้คือหัวใจ

ของกระบวนการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีแต่การเลียนแบบ การหาสูตรสำเร็จโดยไม่มีความคิด สร้างสรรค์ใหม่ ๆ หากไม่มีการเรียนรู้ก็ไม่มีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้แต่บนฐานความรู้สึก ความอยาก ความต้องการตามทีลือในสังคมกระตุ้นให้เกิด ทำให้ความอยากกลายเป็นความจำเป็น สำหรับชีวิตไปหมด 7. มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายการพึ่งตนเองคือเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญ ที่สุดของวิสาหกิจชุมชน ถ้าหากพลาดเป้าหมายนี้คือพลาดเป้า วิสาหกิจชุมชนจะกลายเป็นธุรกิจที่มี เป้าหมายที่กำไรก่อนที่จะคิดทำให้รอด ไม่พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนให้เกิดความมั่นคงก่อนที่จะก้าวไป พัฒนาธุรกิจ โดยในพื้นที่ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยการรวมกลุ่มด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานจากภาครัฐ เช่น สหกรณ์จังหวัดแพร่ สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ พัฒนาสังคมจังหวัดแพร่ เป็นต้น ที่เป็นหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาสินค้า รวมทั้งการตลาดสำหรับการส่งออกผลิตภัณฑ์ของชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินการอย่างเข้มแข็งและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จำนวน 2 กลุ่มหลัก ๆ ประกอบด้วย (คณะกรรมการหมู่บ้าน, 2565) 1) กลุ่มทำข้าวแคบ และ 2) กลุ่มทำข้าวแต๋น ซึ่งหน่วยงานที่เข้ามาให้การสนับสนุนเช่น สหกรณ์จังหวัดแพร่ สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ พัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้การส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อกระจายสินค้า และพัฒนารูปแบบพื้นที่เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงเกษตรในพื้นที่ (ชัชวาลย์ มากสินธุ์, 2555)

2. การสังเคราะห์การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทำให้ทราบว่ามีวิธีการส่งเสริมให้มีการเรียนศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งกันและกันและร่วมกันสร้างวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาและกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์, 2549 : 8-9) โดยอาศัยองค์ประกอบทางวัฒนธรรม 3 ด้าน ที่ชุมชนต้องมีดังนี้ 1. การรู้วัฒนธรรม (Cultural Literacy) หมายถึง คนในชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ดั้งเดิม ธรรมเนียมปฏิบัติ กิริยามารยาท วัฒนธรรมการแต่งกาย การกินอยู่ ภาษา และศิลปะ 2. ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม (Participatory Cultural Practice) คือการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนทั้งระดับบุคคลหรือกลุ่ม 3. สินค้าและบริการวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเชี่ยวชาญ (Professional Cultural Goods and Services) ทั้งในระดับองค์กรผู้ผลิตและระดับบุคคล อาจเป็นองค์กรธุรกิจหรือ องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร (วิรัช เตียงหงษากุล, 2529 : 4-5) อีกทั้งมีกิจกรรมที่มีความน่าสนใจและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวควรพัฒนารูปแบบและเนื้อหาของกิจกรรมให้ตอบสนองกับความต้องการของนักท่องเที่ยวการพัฒนาารูปแบบและเนื้อหาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมจึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือกันในระดับชุมชน ตำบล เพื่อให้เกิดการกระตุ้นระบบชุมชนและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน

3. การเสนอแนวคิดการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ การสังเคราะห์แนวทางสำหรับพัฒนาพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการ 3S (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) – อพท, 2561 : 65) ประกอบด้วย 1) เรื่องราว (Storytelling) การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานชุมชนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาพื้นที่และสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เชื่อมต่อระหว่างความเป็นชุมชนในอดีต ความเป็นไปใน

ปัจจุบัน และความเป็นไปที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นฐานแก่นรากของชุมชนเป็นการเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนซึ่งไม่เหมือนใคร (ฉิติ กิตติวิจิตรคุณ, 2540) โดยที่การบอกเล่าเรื่องราวที่ผ่านมาต้องสื่อถึง 1) ความสำคัญและความหมายเพื่อการวางรูปแบบการจัดกิจกรรมให้เกิดความเหมาะสม 2) การประมวลข้อมูลของชุมชนเป็นการสื่อถึงการสังเคราะห์กระบวนการของชุมชนอย่างมีความหมายจนสร้างเป็นจุดสนใจในชุมชน 3) การพัฒนาลักษณะเฉพาะเรื่องที่สื่อความหมายชุมชนเป็นการเลือกลักษณะเด่นเฉพาะของความเป็นชุมชนให้เกื้อหนุนใจ 4) การวางรูปลักษณะความเป็นเฉพาะชุมชนเป็นการจัดการเรื่องเล่าให้เกิดมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมาย สร้างความน่าสนใจจากลักษณะเฉพาะของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์งานให้เกิดความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะ 5) การจัดกิจกรรมให้ตรงกับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจ (บัณฑิร อ่อนคำและวิริยาน้อยวงศ์ นยางค์, 2533 : 194–200) 6) เลือกเป้าหมายประสงค์ของการเล่าเรื่องชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมลงมือทำและเป็นการแสดงรู้สึกถึงความมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 7) กำหนดกระบวนการเล่าและนักเล่าเรื่องของชุมชน เป็นกระบวนการที่สื่อถึงความสามารถในการเชื่อมโยงชุมชนกับนักท่องเที่ยวให้เป็นส่วนเดียวกัน 8) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเนื้อหา เป็นการตรวจสอบคุณภาพและความน่าเชื่อถือของเรื่องเล่าและผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของผลิตภัณฑ์และกิจกรรม 9) การประเมินและการเปลี่ยนแปลง เป็นการตรวจสอบเรื่องเล่าชุมชน รวมทั้งนำผลไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขของชุมชน 2) อรรถรส (Senses) การศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับบริบท สิ่งแวดล้อมของพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าสนใจ การวางรูปแบบพื้นที่ให้เกิดความน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว การออกแบบพื้นที่และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมของพื้นที่ให้เกิดความน่าสนใจ โดยกระบวนการ ดังนี้ 1) การสร้างบรรยากาศ คือ การสร้างสรรค์ออกแบบบริบทสถานที่ให้มีความน่าสนใจ (Richards C., 2011) กระตุ้นความคิด จินตนาการ และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การนำแนวคิดด้านการศึกษาความเป็นมาของชุมชน 2) แผนผังพื้นที่ คือ การจัดวางด้านการใช้งานพื้นที่ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการสื่อสารเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งเจ้าของพื้นที่และผู้เข้าร่วม 3) การสร้างตราสินค้า (สัญลักษณ์และผลิตภัณฑ์) คือ การสร้างความเป็นสัญลักษณ์เฉพาะที่มีการสื่อความหมายถึงตัวตนของพื้นที่ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เป็นกระบวนการที่เกิดจากการสังสรรค์และเรียนรู้เพื่อนำมาผลิตและส่งออกจำหน่าย (Ohridska–Olson, R. and Lvanov, S., 2010) 3) สีสัน (Sophistication) กระบวนการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าประทับใจ เป็นการนำเอากระบวนการทั้งหมดรวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างแบรนด์ของพื้นที่ให้เป็นที่ยอมรับสำหรับนักท่องเที่ยว โดยการออกแบบอย่างมีสีสันเหนือชั้นน่าประทับใจ (Sophistication) เป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้มีความคิดสร้างสรรค์และเกิดสุนทรียภาพทางด้านพื้นที่และการนำเสนอ (พจนา สอนศรี, 2546) การยกระดับศักยภาพในการสร้างผลิตภัณฑ์และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนต้องเกิดจากแรงบันดาลใจที่มีความสร้างสรรค์ เกิดความประทับใจต่อทั้งเจ้าของพื้นที่และนักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมต้องมีความแตกต่างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่และเป็นประโยชน์ อีกทั้งการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องการปรับปรุงพัฒนา มีสีสัน ชื่นเชิงในการสื่อความหมาย

รู้จักหะ รู้วิธีการที่เหมาะสมในการสร้างความแปลกใหม่ รวมทั้งมีความต่อเนื่องอย่างสร้างสรรค์ (สินธุ์ สโรบล, 2546)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 นักวิจัยได้ศึกษาและเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย

1. ฐานข้อมูลชุมชน Community Database

การจัดการพื้นที่เป็นการพัฒนาพื้นที่โดยอาศัยฐานข้อมูลเดิมของชุมชนเพื่อที่จะได้วางแนวทางสำหรับการดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานของชุมชนมาปรับประยุกต์ และพัฒนาให้เกิดความเป็นเด่นเฉพาะของชุมชน ซึ่งข้อมูลชุมชนต้องได้รับการจัดเก็บและเข้าถึงได้อย่างสะดวกและเหมาะสมต่อการนำไปใช้และต่อยอดพัฒนา

2. การออกแบบพื้นที่และผลิตภัณฑ์ Creative of area and products

การศึกษาข้อมูลของพื้นที่อย่างละเอียดเพื่อนำไปพัฒนาพื้นที่และพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจในพื้นที่ ความละเอียดต่าง ๆ ความเป็นมาของพื้นที่ เพื่อที่จะได้สร้างสรรค์พื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรม รวมทั้งการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นส่วนต่อยอดในการส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดความหลากหลายและความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว

3. การพัฒนาพื้นที่ Area Development

กระบวนการยกระดับพื้นที่ให้เกิดความน่าสนใจ มีความเหมาะสมต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว การพัฒนาพื้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการเลือกพื้นที่ต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกิจกรรมหรือการสร้างผลิตภัณฑ์ทางกิจกรรม รวมทั้งการกำหนดขนาดของพื้นที่ต้องมีความเหมาะสม ดูแลรักษาได้สะดวก ง่ายต่อการเข้าถึง

4. กิจกรรมสร้างสรรค์ Creative activities

การสร้างกิจกรรมเป็นกระบวนการที่ทำทนายและเป็นสิ่งที่สร้างเสริมพื้นที่ให้เกิดความน่าสนใจ การสร้างกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับความเป็นเด่นเฉพาะของพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งชุมชน โดยอาศัยฐานข้อมูลชุมชนพื้นที่ ผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับการสร้างกิจกรรม เพราะจะทำให้เกิดความน่าสนใจและเป็นการแสดงออกซึ่งความเป็นเด่นเฉพาะของชุมชนได้เป็นอย่างดี

5. การมีส่วนร่วม Participation

การร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่และการสร้างสรรค์กิจกรรมที่สร้างสรรค์เป็นความร่วมมือที่ดีระหว่างประชาชนในชุมชน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การจัดเก็บ การนำข้อมูลไปใช้เพื่อให้พื้นที่และการสร้างสรรค์กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์มีความเหมาะสม ซึ่งกระบวนการที่ดีเหล่านี้ย่อมเกิดจากความร่วมมือของประชาชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) ควรส่งเสริมการให้ประชาชนได้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างเพื่อการต่อยอดโดยนำผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมาส่งเสริมให้มากยิ่งขึ้น

2) ควรส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเปิดเวทีสาธารณะแก่เยาวชนแสดงความสามารถและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ควรส่งเสริมสร้างกิจกรรมที่มีความแตกต่างที่สร้างสรรค์ในพื้นที่เพื่อยกระดับให้เกิดการกระตุ้นด้านต่าง ๆ ในพื้นที่

2) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในร่วมกันยกระดับพื้นที่ให้เกิดการพัฒนาในระดับที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี. (2544). *ธรณีวิทยาประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : กรมทรัพยากรธรณี.
- คณะกรรมการหมู่บ้าน. (2565). *แผนพัฒนาหมู่บ้าน หมู่ที่ 1-4 ตำบลน้ำซำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*. เอกสารอัดสำเนา.
- ชัชวาลย์ มากสินธ์. (2555). *การพัฒนาชนบท. เอกสารประกอบการบรรยาย*. จันทบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. (2542). *ธุรกิจชุมชน : เส้นทางที่เป็นไปได้*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จิตติ กิตติวิฑิตคุณ. (2540). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนา ชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์. คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรวัลย์ ศิลรัตน์. (2549). *การจัดการความรู้ชุมชน*. จันทบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นันท์นัย กมลศิริพิชัยพร. (2560). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. เอกสารประกอบการสอนวิชา 2681602 ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี.
- บัณฑิต อ่อนดำและวิริยาน้อยวงศ์ นยางค์. (2533). *ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสบการณ์ประเทศไทย*.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พจนา สนวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

วิทยาลัยเทคโนโลยีอักษรพัทยา. (2565). *กิจกรรมการท่องเที่ยวตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. [ออนไลน์]
http://61.7.151.244/moodle/pluginfile.php/36074/mod_resource/content/2/กิจกรรมการท่องเที่ยวตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยว.docx.pdf

วิรัช เตียหงษากุล. (2529). *หลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2547). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยจุฬารักษ์.

สินธุ์ สโรบล. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. *โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวและชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค. เชียงใหม่ : วนิตา เพรส.

เสรี พงศ์พิศ. (2552). *คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : พลังปัญญา.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) – อพท. (2561). *คู่มือกระบวนการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท บั๊คพลัสพับลิชชิง จำกัด.

Farahani. H. Z., and Musa. G. (2012). The relationship between Islamic religiosity and residents' perceptions of socio-cultural impacts of tourism in Iran: Case studies of Sare'in and Masooleh. *Tourism Management*.

Ohridska–Olson. R. and Lvanov. S. (2011). *Creative tourism business model and its application in Bulgaria*. [Online]. http://culturalrealms.typepad.com/files/creativetourismbm_article_1_lr.pdf.

Ohridska–Olson. R. and Lvanov. S. (2010). *Creative tourism business model and its application in Bulgaria*. Social Science Research Network.

Raymond. C. (2007). *Creative tourism New Zealand. creativity and development*. London: Routledge.

Richards C. (2011). Creativity and tourism: the state of the art. *Annals of Tourism Research*.

Sofield. T., Guia. J., and Specht. J. (2017). Organic “folkloric” community driven place–marketing and tourism. *Tourism Management*.

UNESCO. (2006). Towards sustainable strategies for creative tourism discussion report of the planning meeting for 2006. *International Conference on Creative Tourism*. New Mexico: Sunstone Press.